1

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ मूलशान्तिविधिः ॥ नत्वा रामं गणाध्यक्षं शिवं
वायुसुतं शिवाम् । मूलशान्तिविधिं वक्ष्ये लिख्यते यत्नतो मया ॥१॥
पौत्रादिकन्यो: सार्प्यपित्रोस्तथा वै ज्येष्ठमूलयो: । अन्तरा वेदघटिकास्तु
त्याज्या जन्मनि सर्वदा ॥२॥ ज्येष्ठान्ते घटिकैका च मूलादौ घटिका
द्वयम् । अभुक्तमूलमित्याहुस्तत्र जातं शिशुं त्यजेत् ॥३॥ ज्येष्ठा
॥१॥ न्ते घटिकैका च मूलादौ घटिका द्वयम् अभुक्तमूलमित्याहुस्तत्र ॥१॥
जातं शिशुं त्यजेत् ॥४॥ शतौषधीमूलमदं वुरत्नैः सबीजगर्भैः
कलशैः समंत्रैः कुर्याज्जनपित्रोः पितृबालकानां स्नानं शुभा
र्थी सह होमदानैः ॥५॥ तत्र क्रमः यजमानः स्नात्वा श्वेतमाल्या

मूलशान्ति-
विधि०

वाल्मीकात् संगमात् पद्मात् राजद्वारात् गोष्ठात् मृदमानीय
निःक्षिपेत् अपशान्तोषध्यैः [illegible] तदलाभे सर्वौषध्यः मुरामा
सीवचाकुष्ठं शैलेयं रजनीद्वयम् सठीचंपकमुस्तं च सर्वौषधि
गणाः स्मृताः सर्वौषधी नाम प्रागेक्षिपेद् कांपानावरीम्
अथ पंचरत्नानि माणिक्यमौक्तिकं हेम प्रवाल रजतान्वि
तं पंचरत्नमिदं ख्यातं सर्वशान्तिकरंपरम् एतानिकलशेक्षि ॥२॥
प्त छादयेत् पंचपल्लवैः न्यग्रोधोदुम्बरोः श्वत्थमाम्रप्राव
तं पंचमम् स्वनाममंत्रितैः कुम्भैर्नुद्रसूक्तादिभिस्तुतैः अत्र
षडङ्ग [illegible] हितं उद्रसूक्तं नुद्रसंख्यायाजपेत् ध्यात्वाप्रधानदेवं

नुलेपनं॥ संकल्पं कुर्य्यात् अद्येत्यादिदेशकालौ स्मृत्वा मम बालकस्य मूलर्क्षजातस्य तद्दोषप्रशान्त्यर्थं मूलशान्तिमहं करिष्ये आचार्यादीन् पंचसप्त वा वृणुयात् स्वस्तिपुण्याहवाचनं विधाय कलशस्थापनं पूर्वस्यां दिशि विधाय तत्र गणेशादीन् संपूज्य तत्र ईशानादि चतुष्कोणेषु दूर्वावस्त्रनिर्मितविस्तृतौ कलशचतुष्टयं संस्थाप्य तेषु कलशेषु सप्तधान्यसप्तमृत्तिका शतौषधीमूलपंचरत्नानि यथाक्रमेण निक्षिप्य तेषु कलशेषु तं तं देवमावाहयेत् तत्र सप्तधान्यानि श्यामाकषष्टिकयवगोधूममुद्गमाषप्रियंगवः॥७॥ अथ सप्तमृत्तिकाः अश्वस्थानात् गजस्थानात्

तिमाराख्य पूषणं दीप्तमनसं सर्वालंकरणोज्ज्वलम् पद्महस्तं
विशालाक्षं ध्याये त्सर्वाङ्गसुन्दरम् इति पूषाणमावाह्य पंचो
पचारैः संपूज्य सुवर्णप्रतिमां च तान् निक्षाने नैवेद्यमाससस्या
नेपायसं सैन्धवं मुराख्याने दुग्धं सैन्धवम् अन्येषां पू
॥३॥ जनसामान्य नि क्षाने दैवतैरधिदेवता इन्द्रः प्रत्यधिदेवता ॥३॥
3 सोपविश्वेदेवौ एवमन्येषां नक्षत्राणामधिदेवते ज्ञातव्ये
अथाचार्यः कुशकण्डिकां कुर्यात् आज्येन द्वादशाहुति
हुत्वा नक्षत्रग्रहादीनामाज्येन पक्वान्नसमि[illegible]भिः समि

तु पूजयेत्तदनन्तरम् सूर्य्यपुत्रं महाबाहुं सर्वभूषणभूषितम् स
र्वाङ्गसुन्दरं पीतमाश्विनेयं नमाम्यहम् इत्यश्विनी महाविषध
रं तीक्ष्णं दंष्ट्रं क्रूरभयावहम् सर्पराजं महासत्वं ध्यायेदनिल
विक्रमं इत्यश्लेषा पितरं जगतामाद्यं सुप्रसन्नमुखाम्बुजम्
ध्यायेदनन्यमनसं चाराध्य ऋषिविभुम् इति मघा शचीप्रांसर्व
देवेन्द्रांसिक्कुण्डलं पीतवाससम् ऐरावतस्थितं शुभ्रं वज्रहस्तं
नमाम्यहम् इतीन्द्रमावाह्य चतुर्भुजं महाकायं प्रेतवाहं महा
भयम् शक्तिपाशासिसाङ्कुशं क्रूरं नि ऋतिमभ्यर्चे इति नि र्ऋते

श्र... ०० विधि०

नक्षत्राणिमुहूर्त्तानिअहोरात्राणिसंश्रयाः ३ संवत्सराश्चयेन्येपात्र
लोकाष्टा तराः लवाः सप्तैते ऋषयश्चैव सतारा: ध्रुवस्तथा: ५
मरीचिरत्रिश्च्यवनः पुलस्त्यः क्रतुरंगिराः भृगुः सनत्कुमारश्चस
नकश्च सनन्दनः ॥५॥ सनातनश्च दत्तश्च योगी ब्रह्मर्षयस्तथा
याज्ञवल्क्यः कश्यपो जिष्णुर्विष्णुश्चैव सनातनः ॥६॥ दुर्वासा: ॥४॥
ऋषिः श्रेष्ठः कण्वः कात्यायनस्तथा ॥ मार्कण्डेयो दीर्घतपा: ॥४॥
शुक्राचार्यः सुलोचनः ७ वशिष्ठश्च महातेजा विश्वामित्रः परा
शरः ॥ द्वैपायनो भागुरिश्च देवरातो धनंजयः ॥८ एते चान्ये
च ऋषयो वेदव्रतपरायणाः सप्रीत्यात्वामभिषिंचन्तुस

4

सहितं जुहुयात् अथ प्रधानदेवस्य साज्येन पायसेन वा साकल्येना
ष्टोत्तरशतम् ष्टोत्तरसहस्रं वा होमं कुर्य्यात् दिक्पालेभ्यो बलिं दत्वा
स्नापयेद्दंपतीशिशून् वंशपात्रोपरि न्यस्तशातच्छिद्रघटादकैः
कमलान्तर्हितं कलाकजप्रास्यजलैः शुभैः तत्रमंत्रैः सुरास्त्वा
मभिषिंचन्तु ये च वृद्धाः पुरातनाः ब्रह्मविष्णुश्च रुद्रश्च साध्या
श्च समरुद्गणाः॥१॥ आदित्या वसवो रुद्राः विश्वेदेवाः सनातनाः
लोकपालाः प्रयच्छन्तु मंगलानि शिवप्रदाः॥२॥ अश्विनौ चा
श्विनौ चैतौ वेदाश्चादितिदेवताः सिद्धिः सरस्वती लक्ष्मीः कीर्ति
र्मेधा धृतिः प्रिया सिनीवाली कुहूश्चैव कद्रूश्च विनतानथा

गानदोषं व्यपोहतु प्रातान्पोहि लोकानां मस्तके समन्वापिसः ॥१६॥ मा
तु गोमूत्र संभूतां सर्वपीडां व्यपोहतु योऽसौ निधिपतिर्देवः खड्गध
र्गदाधरः ॥१७॥ मूलनक्षत्रजां पीडां धनदोऽत्र व्यपोहतु ॥ त्र्यक्ष
जः शूलधरो भवानीपतिरीश्वरः ॥१८॥ मूलनक्षत्रजां पीडां स
॥५॥ नाशयतु शंकरः ॥ त्रैलोक्ये यानि भूतानि स्थावराणि चराणि
च ॥ ब्रह्मविष्णुर्केयुक्तानि तानि पापं हरन्तु वै ॥ नवेन कंबलेनैव ॥५॥
दंपती परिधापुमाहृतैः ॥२०॥ शतछिद्रगते तोये वंशपात्रान्तरं गतैः ॥
अभिषिंच्य विधानेन कंबलं च परित्यजेत् ॥२१॥ कृतस्नानः स
पत्नीकः श्वेतमाल्यानुलेपनः ॥ गोमुखप्रसवं कुर्याद्दापो

दारास्तु महाव्रताः ॥९॥ पर्वतान्तरजो वह्निः पुराया निपतनानि च
ऐरावतादयो नागाः अश्वा सप्तमुखादयः ॥१०॥ एते चान्ये च वहवः
पुराणाः सतपतिवर्जनाः यो ऽसौ वज्रधरो देवः आदित्यानां प्रभुर्म
तः ॥११॥ सहस्रनयनः शक्रो मूलदोषं व्यपोहतु ॥ मुखं यः सर्व
देवानां सप्तार्चिरमितद्युतिः ॥१२॥ मूलनक्षत्रसंभूतामग्निपी
डां व्यपोहतु यः कर्मसाक्षी भूतानां धर्मो महिषवाहनः ॥ मूलन
क्षत्रसंभूतां यमः पीडां व्यपोहतु निऋतिको रापो देवः प्रवपा
नवसन्निभः ॥१४॥ खड्गं य जाति भीमश्च मूलदोषं व्यपोहतु ॥
नागपाशधरो देवः सदा मकरवाहनः १५ मज जाधिपति मूल

श्री०
मू०शा०

प्रतिमां च ततोद्दद्यात् आचार्याय समाहितः तत्र मंत्रः देवस्त्वं नि
त्यशक्तिः पुराणः पुरुषः परः मूलनक्षत्रदोषोऽयं प्रशाम्यतु
मम प्रभो इति प्रार्थ्य प्रतिमां निष्क्रयं तिमाचार्याय निवेदयेत् प्र
सीदन्तु ततः कुर्यात् आयुषं च तथा पुनः भूयसीं दक्षिणां दद्यात्
वित्तशाठ्यानुसारतः ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या न्होमान्ते च
॥६॥ विशेषतः एवं कृते विधाने तु दंपत्योश्च सबलयोनिविघ्नं जा ॥६॥
यते नूनं कर्ता च श्रद्धया युक्तः नन्दते सुखसंतानैः श्रियमप्र
6 प्रीतिमानयथा ॥ इति गर्गोक्तशान्तिच्छायायामपि कर्त्तव्या
॥ अथ मूलशान्तिसामिग्रीकथने प्रथमो चूसीहार० जं०

हिरण्याद्विवर्जितः ॥ दैवः सव्येति तिस्रभिः पंचभिः सिंचयेद्धिरः ॥ अथ
पञ्चगोस्तुतिः ॥ गावः प्रकाम दातारो गावो लोकस्य मातरः ॥ गोमू
त्रानिःसृता वालो गोमुखस्पार्श मार्जितः ॥१॥ वंशपत्रद्वयां
॥ तर्गतं वालमारतः सत्वेरापुनन्ताति इति व्यापन् गोमूत्रे
घादनं ततः कुर्यात् सर्वदोषोपशान्तये तत्रमंत्राः श्री
ज्योत्सं सर्वदेवानां प्रिय लीलाकरः शुचिः लापिसंकीर्ण
विनाऽयं का गोमूत्रसंभवः सर्वदोषपरिन्यक्तो जाय
तेनिरुपद्रवः गांगांदद्यात्रपलेन कम्बजंवद्विजातये

सद्गुप्पागारः सर्वत्रमाः २ होमसामिग्री० नारीकेलाकुं० पीतसर्षि
प० धोती० नवग्रहसमिध० साडी० तिल० रवारक० घृतसेर०
२५ उरदसेर१ कांसेकेकटोरा०१ दधिपात्र१ ॥ इति सर्वदोष
शान्त्यर्थं कल्याणमस्तु ॥ शुभंभूयात् ॥

7

मासी॰ वच॰ कूठ॰ शैलेजा॰ हरदी॰ दारुहरदी कचूर नागरवेप चं

पा॰ सतावरी॰ सप्तधान्यानि सांवा॰ जव॰ गोधूम॰ उरद कं

कुनि॰ साठी॰ अथ सप्तमृत्तिका अश्वतल॰ गजतल विंव

ष्ट॰ नदीसंगम॰ हृद॰ राजद्वारात् गोशालात् स्पतल अ

थ पंचरत्नानि सुवर्ण॰ रौप्य॰ मूंगा॰ मोती॰ चुन्नी॰ अथ

पंचपल्लवानि पीपर॰ पाकरि॰ गूलरि॰ आम्र॰ वरगद अथ पं

चवल्कलानि शतछिद्र घट॰ सुवर्णप्रतिमा॰ धोती फरिया

केसरी १ वांसके डेलवा १ पान ढोली २ सुपारी ४ गोदुग्ध॰

सेंधव॰ गहरचना॰ सेंदुर॰ श्वेतततण्डुलचूर्ण॰ हरिद्राचूर्ण॰